

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 6 Ocak 2016

2016'ya Girerken Ekonominin Kırılganlıkları

“Kırılganlık” sözcüğü ekonomideki dengesizlikleri ve “temel makroekonomik temellerden sapmaları” betimlemek için kullanılıyor. İktisat yazınında görece olarak yeni olan bu kavram çoğunlukla 1990 sonrasının *finansal krizlerinin nedenlerini* açıklamak ve finans sermayesinin stratejik kararlarını etkileyen unsurları izlemek için ifade edilmekte.

2016'nın bu ilk yazısında Türkiye ekonomisinin başlıca kırılganlık göstergelerini 2014 ile karşılaştırmalı olarak vereceğiz. Aşağıdaki tablo temel verileri kuş bakışı özetlemekte.

	2014	2015
Cari Açık / GSYH (%)	-5.87	-5.27
Dış Borç (Milyar \$, 3. Çeyrek)	397.5	405.9
Kısa Vadeli Borç / Rezervler (%)	119.1	125.5
Reel Kur (TL/\$) (2013=100)	97.14	105.15
Enflasyon (TÜFE)	8.76	8.16
İşsizlik Oranı (%)	10.5	10.3

- En önemli gösterge, kuşkusuz, dış açığın (cari işlemler açığının) milli gelire oranı. 2015'in 3. çeyreği itibariyle bu oran yüzde 5.27 olarak gerçekleşti ve 2014'ün eş dönemine görece çok hafif bir azalma gösterdi. Söz konusu oran, gelişmekte olan ülkeler ortalamasıyla karşılaştırıldığında Türkiye ekonomisinin yüksek bir dış açık sorunu ile karşı karşıya olduğunu belgeliyor.
- Dış borç stoku 2015'ün üçüncü çeyreğinde 405 milyar dolara yükseldi. Dış borç stoku 2014'te 397; 2013'te ise 372 milyar dolar düzeyinde idi. Dolayısıyla, Türkiye cari işlemler açıklarını net dış borçlanmayla finanse etmeyi sürdürmekte. Türkiye'nin dış açık sorununun mutlak olarak rakamsal büyüklüğünden ibaret olmadığını, asıl sorunun cari işlemler açığının dış borçlanma yaratan finansman biçimlerinde yattığını görmekteyiz.
- Bu süreçte kısa vadeli dış borç stokunun TC Merkez Bankası rezervlerine oranının yüzde 125'in üzerine çıktığı gözlenmekte. Söz konusu oran 1997 Asya Krizinden bu yana bir ülkenin en önemli dış kırılganlık göstergesi olarak izlenmekte ve *bir finansal krizin en önemli öncü sinyali* olarak değerlendirilmekte. Bu orandaki yükseliş, ekonominin kısa vadeli yükümlülüklerini karşılama yetisinin de azaldığını belirtiyor. Hemen vurgulayalım ki, 2001 krizi öncesinde Türkiye ekonomisinde bu oran yüzde 140 düzeyinde idi.

Tablo, standart kırılmalılık göstergeleri yanında geleneksel makro değişkenleri de özetliyor. Bunların arasında en önemlisi işsizlik oranı. Türkiye ekonomisinde açık işsizlik oranı yüzde 10 platosuna yerleşmiş durumda. Tarım-dışı işsizlik ise yüzde 12'nin üzerinde süregelmekte. Bunun yanında *herhangi bir sosyal güvencesi olmayan*, enformel (*güvencesiz*) istihdam, toplam istihdamın üçte birini aşıyor. Bütün bu veriler Türkiye işgücü piyasalarındaki parçalı ve dışlanmış yapıların varlığını belgelemekte.

Tabloda geçen son iki verimiz enflasyon ve döviz kurunun (enflasyondan arındırılmış) *reel* seyrine ilişkin. Enflasyon oranı mevsimsel dalgalanmalara karşın yüzde 8 düzeyinde neredeyse sabitlenmiş durumda. Türk Lirasının reel konumu ise 2015 sonunda 2013'e görece yüzde 5 düzeyinde *değer kaybetmiş* (eski jargonla söylersek, *devalüe edilmiş*) durumda gözüküyor. İlginçtir ki, 2014 boyunca Türk Lirası reel olarak aslında değer kazanmaya devam etmiş.

2016 başında Türkiye ekonomisinde yeni bir dönüşümün söz konusu olmadığını gözlemekteyiz: dış borçlanmaya dayalı, spekülâtif-itkili büyüme, işsizlik ve güvencesiz istihdam biçimlerinin sürdürülmesi, gelişmekte olan ülkeler ortalamasına görece yüksek ve yapışkan nitelikli enflasyon ve döviz kurunda sınırlı düzeyde "dalgalanma"...